

4.2 Stöd för lärande och specialundervisning

Lokal precisering

Gymnasieutbildningen i Vanda

I Vanda erbjuds stöd till alla och alla studerande har lika rätt till stöd. Principerna om jämlikhet, gemenskap, social delaktighet, likabehandling, uppskattning av mångfald och icke-diskriminering styr ordnandet av undervisning och stöd i våra gymnasier.

Den studerandes rätt till stöd, såsom stödundervisning och andra stödåtgärder, samt innehållet i och grunderna för specialundervisningen beskrivs närmare i gymnasiernas studieguide och läsårsplan. Dessutom får studerande och vårdnadshavare information om det stöd som erbjuds vid gymnasiet i början av gymnasiestudierna och under studierna, till exempel som en del av grupphandledningen och studiehandledningen samt på vårdnadshavarkvällar. Studerande kan också vända sig till undervisningspersonalen om de vill ha mer information om stöd för lärande och specialundervisning.

4.2.1 Stöd för lärande

Grundernas text

Stöd för lärande innebär att man svarar på den studerandes individuella behov. Stödet innebär även lösningar som berör gemenskapen och studiemiljön. Stöd för lärande ska ordnas på ett mångsidigt och flexibelt sätt med hjälp av alternativa metoder. Stödet kan genomföras både individuellt och i grupp utgående från de studerandes behov.

När det gäller stöd för lärande ligger fokus på lättillgängligt stöd som den studerande ges så snart behovet av stöd framkommer, för att förhindra att den studerandes svårigheter anhopas sig. Stödet för lärande är avsett som stöd för ämnesundervisningen för de studerande som har svårt att klara av sina studier. Stödåtgärderna genomförs i samarbete av undervisningspersonalen. Stödåtgärderna är stödundervisning som ges av ämnesläraren, undervisning som ges av ämnesläraren och en speciallärare samt stöd och handledning som ges av speciallärare, studiehandledare och övrig personal. Stödåtgärderna ska vara tillräckliga och ges i rätt tid samt främja de studerandes lärande, visande av kunskaper, övergång till fortsatta studier och välbefinnande.

Ämnesläraren ska beakta den studerandes behov av stöd vid planeringen av lektionerna och när det gäller undervisningsarrangemangen, till exempel genom att välja mångsidiga undervisningsmetoder och differentiera undervisningen.

Den studerande har rätt att få stödundervisning, det vill säga undervisning och handledning av ämnesläraren, för att svara på behovet av stöd för lärande. Stödundervisning kan ges en studerande som tillfälligt har hamnat efter i sina studier eller av någon annan orsak behöver stöd eller handledning för att genomföra gymnasiestudierna. Stödundervisning kan också ges för att stärka den studerandes studiefärdigheter, till exempel språkliga, matematiska eller datatekniska färdigheter, eller för att stödja den studerandes färdigheter när det gäller studieteknik. Stödundervisning kan ges för att stärka den studerandes språkkunskaper vid bristande kunskaper i undervisningsspråket i fråga om ordförråd eller språkbruk.

I stödet för lärande ingår även undervisning, stöd och handledning som ges av en speciallärare. När undervisning, stöd och handledning ges av en speciallärare som en del av stödet för lärande fattas inget förvaltningsbeslut om specialundervisning i enlighet med 28 b § i gymnasielagen (714/2018).

Det stöd som ges av en speciallärare kan till exempel vara samtal om den studerandes behov av stöd och metoder som stöder studierna eller testning av svårigheter att läsa och skriva. Specialläraren kan även hjälpa den studerande hitta lämpliga studiestrategier och ge den studerande stöd och handledning för utvecklingen av studiefärdigheter, struktureringen av helheter, schemaläggning och färdigställande av uppgifter samt självständiga och målinriktade studier. Specialläraren kan stödja den studerande genom att hjälpa andra lärare ta hänsyn till den studerandes stödbehov genom konsultation. Denna typ av stöd som ges av en speciallärare är i de flesta fall tillräckligt för studerande som exempelvis har specifika inlärnings svårigheter, svårigheter att läsa och skriva eller svårigheter när det gäller matematisk gestaltning.

Det stöd för lärande som ges av en speciallärare kan också utgöras av bedömning av behovet av specialarrangemang i studentexamen samt planering i samarbete med ämneslärarna av sätten och specialarrangemangen för att visa lärande och kunskaper under gymnasiestudierna. Den studerande ska ha möjlighet att pröva på specialarrangemangen under gymnasiestudierna för att man ska kunna bedöma behovet av arrangemangen och hur de fungerar. Specialläraren handleder vid behov den studerande att skaffa nödvändiga utlåtanden och begära specialarrangemang för studentexamensproven.

Enligt 28 § i gymnasielagen ska den studerandes behov av stöd bedömas när studierna inleds och regelbundet under studiernas gång. Lärarna bedömer behovet av stöd tillsammans med den studerande och vid behov tillsammans med vårdnadshavaren. Med den studerandes samtycke kan även andra sådana sakkunniga som behövs för att ordna stödet delta i bedömningen. Konstaterandet av behovet av stöd kan enligt 40 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998, ändrad genom lag 1288/2013) och 23 § i läropliktslagen (1214/2020) även grunda

sig på information som är nödvändig med tanke på ordnandet av utbildningen eller på lärarnas eller den övriga personalens observationer. Därtill kan behovet av stöd bedömas på andra sätt, till exempel med hjälp av kartläggningar eller intervjuer i början av studierna. Det är också bra att uppmuntra den studerande att själv berätta för ämnesläraren, specialläraren eller studiehandledaren om sådana inlärningssvårigheter som inte nödvändigtvis i annat fall är uppenbara.

Den studerande kan söka sig till stödåtgärder självständigt eller hänvisas till stödåtgärder. Den studerande har dock ingen skyldighet att ta emot stöd för lärande. Gymnasieutbildningen grundar sig på den studerandes aktivitet och självständiga roll när det gäller att genomföra studierna. Stöd för lärande är inte avsett för studerande som på grund av frivillig eller olovlig frånvaro har hamnat efter i sina studier. Även i detta fall är det viktigt att beakta den studerandes livssituation som helhet vid bedömningen av behovet av stöd för lärande.

Ämneslärarna och speciallärarna som undervisar den studerande och studiehandledarna ska planera stödåtgärderna tillsammans med den studerande. Stödåtgärderna kan vid behov och med den studerandes samtycke planeras i samarbete med andra sakkunniga. Stödåtgärderna och eventuella ändringar i dessa antecknas på den studerandes begäran i den studerandes individuella studieplan (gymnasielagen 28 § 2 mom.). Läraren eller studiehandledaren som ansvarar för stödåtgärderna ska se till att den studerande är medveten om att åtgärderna kan antecknas i studieplanen. Hen kan samtidigt ta reda på den studerandes inställning till att stödåtgärderna antecknas i planen. Man ska regelbundet följa upp och utvärdera hur stödåtgärderna genomförs och vilken inverkan de har.

Den studerandes lärande och välbefinnande understöds vid behov genom sektorsövergripande samarbete. Den studerande kan vid behov få stöd och handledning för lärande förutom av ämneslärare och speciallärare samt studiehandledare även av annan personal, såsom studerandevårdspersonal.

Som en del av stödet för lärande kan man även stödja den studerandes lärande genom att erbjuda sådana studier som ingår i gymnasiets lärokurs som främjar lärande och välbefinnande. Dessa studier kan till exempel stödja den studerandes studiefärdigheter och livsfärdigheter eller studierna i olika läroämnena.

Lokal precisering

Gymnasieutbildningen i Vanda

I Vanda är stödet för lärandet till för alla och det baserar sig på mångsidig användning av undervisningsmetoder, handledning i förmågan att lära sig lära, språkmedveten pedagogik, uppföljningen av hur den studerandes kunskaper utvecklas samt konstruktiv och positiv feedback. Alla studerande erbjuds möjlighet till stödundervisning. Formerna av stödundervisning fastställs i varje enskild enhet.

Bedömningen av den studerandes behov av individuellt stöd och planeringen av stödet inleds med hjälp av pedagogiska dokument eller annan eventuell information, t.ex. överföringsblanketter. Den grundläggande utbildningen förser gymnasiet rektor med nödvändig information när det gäller att organisera utbildningen samt dokument gällande beslut om stöd som gjorts för den studerande under den grundläggande utbildningen (23 § i läropliktslagen). Rektor förmedlar informationen om stöd för lärandet som använts inom den grundläggande utbildningen och eventuella utlåtanden till de personer till vilka uppgifterna får lämnas ut enligt 16 § i lagen om elev- och studerandevård samt enligt 58 § i gymnasielagen. I Vanda utvärderar varje studerande sitt behov av stöd i samband med utarbetandet av den individuella studieplanen.

Specialläraren i gymnasiet bedömer på basen av stödbesluten och andra eventuella handlingar den studerandes individuella behov av stöd i gymnasiet. Som en del av bedömningen av stödbehovet utnyttjar specialläraren utöver dokument även information som samlats in på olika sätt som till exempel diskussioner med studerande och andra lärare samt observationer under lektionerna. En studerandes eventuella läs- och skrivsvårigheter utreds i början av gymnasiestudierna med hjälp av Lukuseula och vid behov med mer detaljerade läs- och skrivtester.

Vid misstanke om koncentrationssvårigheter samarbetar specialläraren med studerandevården. I Vanda finns en ADHD-servicestig inom studerandevården. Vid behov utreder man andra eventuella utmaningar som kan försvåra inläringen med hjälp av andra metoder, till exempel inledande kartläggningar av matematik- eller språkkunskaper.

Om det konstateras att den studerande är i behov av individuellt och upprepat stöd för lärandet utarbetar specialläraren tillsammans med den studerande en stödblankett som beskriver behovet av stöd och innehåller en förteckning över de stödformer som den studerande behöver och de ämnen där behovet av stöd uppstår. I början av varje studieavsnitt sätter sig ämnesläraren in i de studerandes behov av stöd och planerar undervisningen utifrån gruppens stödbehov. I första hand genomförs stödet på gruppnivå, till exempel i form av strukturerad och tydlig undervisning, naturlig differentiering och genom att skapa en positiv studieatmosfär. Andra mer individuella stödformer kan vara till exempel stödundervisning, pedagogiskt stöd av speciallärare, mångsidiga möjligheter att visa kunskaper och mångsidiga bedömningsmetoder, handledning i studiestrategier och språkmedvetet stöd, såsom användning av ordlistor eller lättläst material eller användning av det egna modersmålet. Vid behov konsulterar ämnesläraren specialläraren vid planeringen av stödet. Ämnesläraren antecknar de stödåtgärder som genomförs på elevens stödblankett. Ämnesläraren, specialläraren och den studerande följer upp hur det stöd som ges fungerar och bedömer regelbundet behovet av stöd. Även grupphandledarna och studiehandledarna följer upp hur det stöd som ges fungerar, till exempel i samband med uppföljningen av hur studierna framskrider i övrigt.

Den studerande kan ansöka om specialarrangemang för avläggandet av studentexamen hos studentexamensnämnden. Ansökan om specialarrangemang görs av speciallärare, rektor eller S2-lärare. Vid behov ombeds ämneslärarna att ge ett utlåtande. De specialarrangemang som söks ska genomföras i samband med gymnasiestudierna och ämnesläraren antecknar det stöd som genomförs på blanketten för stöd för lärandet. Behovet av specialarrangemang bedöms utifrån det genomförda stöd som antecknats på stödblanketten.

Hela läroanstaltsgemenskapen har ett ansvar för att främja en positiv och gemensam verksamhetskultur och för att följa upp studeranden. Eventuella utmaningar förs vidare i enlighet med Vandas gemensamma plan för studerandevård.

4.2.2 Specialundervisning

Grundernas text

Den studerande har rätt till specialundervisning, om det stöd för lärande som beskrivs ovan inte är tillräckligt med hänsyn till den studerandes behov av stöd och hen på grund av konstaterade inlärningssvårigheter eller av någon annan jämförbar orsak behöver specialundervisning för att slutföra gymnasiets lärokurs.

Med konstaterade inlärningssvårigheter avses sådana faktorer som försvårar den studerandes lärande och som har identifierats antingen inom den grundläggande utbildningen eller under gymnasiestudierna. Dessa faktorer kan utgöras av långvariga inlärningssvårigheter, neuropsykiatriska svårigheter eller någon annan funktionsnedsättning eller sjukdom som försvårar lärandet. Med andra jämförbara orsaker avses situationer där den studerande behöver specialpedagogiskt stöd av någon annan orsak än inlärningssvårigheter, funktionsnedsättning eller sjukdom. Andra orsaker kan till exempel vara orsaker som hänför sig till en svår livssituation och som avsevärt försvårar studierna och lärandet på lång sikt.

Om den studerande under den grundläggande utbildningen har fått elevspecifikt eller särskilt stöd, har stödåtgärderna antecknats i de dokument som gäller stödet till eleven som utbildningsanordnaren har tillgång till. Dessa dokument överförs till anordnaren av gymnasieutbildning med stöd av 23 § i läropliktslagen och 28 b § i gymnasielagen: anordnaren av grundläggande utbildning ska till anordnaren av gymnasieutbildning lämna ett förvaltningsbeslut om stöd för lärande eller specialundervisning i enlighet med lagen om grundläggande utbildning, som gäller när den grundläggande utbildningen upphör. Anordnaren av gymnasieutbildningen ska utreda och bedöma den studerandes behov av specialundervisning utifrån beslutet som fattats under den grundläggande utbildningen.

I gymnasiet kan den studerandes inlärningssvårigheter konstateras med hjälp till exempel kartläggningar och tester. Som en del av bedömningen kan man vid behov intervjua den studerande och lärare som undervisar den studerande för att bedöma hur inlärningssvårigheterna påverkar studierna och vilka stödåtgärder som behövs. Vid behov konstateras inlärningssvårigheterna i samarbete med personalen inom studerandevårdstjänsterna. Tillräckligheten hos stödet för lärande kan bedömas till exempel på vårterminen den studerandes första läsår i gymnasiet. Om enbart de stödåtgärder för lärande som beskrivs i underkapitel 4.2.1 bedöms vara otillräckliga redan när gymnasiestudierna inleds, kan specialundervisning erbjudas och ett beslut om specialundervisning fattas utgående från behovet av stöd redan i början av gymnasiestudierna. Även i detta fall kan alternativa metoder för stöd för lärande användas parallellt, till exempel stödundervisning och differentiering av undervisningen.

Specialundervisningen ges av en speciallärare om vars behörighet föreskrivs i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet. Specialläraren ansvarar för bedömningen av behovet av särskilda pedagogiska stödåtgärder och för planeringen av stödåtgärder i samband med studierna och visandet av kunskaper. Skillnaden jämfört med det stöd för lärande som ges av en speciallärare som beskrivs i underkapitel 4.2.1 är att specialundervisning som baseras sig på ett förvaltningsbeslut riktar sig mer djupgående till konstaterade inlärningssvårigheter eller andra därmed jämförbara orsaker. Specialundervisningen är således mer systematisk och har mer exakta mål än stödet för lärande. Specialundervisning som ges av en speciallärare kan till exempel vara mer ingående undervisning i studiefärdigheter och studiestrategier, stöd för den studerandes aktörskap eller stöd för tidsplanering och stöd för självständiga och målinriktade studier samt för att uppnå målen för studierna. Det väsentliga vid bedömningen av stödåtgärderna är i regel att det stöd för lärande som beskrivs i underkapitel 4.2.1 har testats på ett mångsidigt sätt och konstaterats vara otillräckligt med tanke på den studerandes behov av stöd.

Specialläraren planerar stödåtgärderna tillsammans med den studerande. I genomförandet av stödåtgärderna deltar vid behov även ämneslärarna och studiehandledarna. I specialundervisningen ska också de specialarrangemang beaktas som den studerande behöver i situationer som gäller visande av kunskaper under gymnasieutbildningen samt i studentexamensproven. Specialundervisningen ska på den studerandes begäran antecknas i den studerandes individuella studieplan. När man diskuterar stödåtgärder i form av specialundervisning kan specialläraren ta reda på den studerandes inställning till att specialundervisningen antecknas i studieplanen.

Den som antas till gymnasiet ska ha tillräckliga förutsättningar att klara av studierna som ingår i gymnasiets lärokurs. Inom gymnasieutbildningen är det inte möjligt att avvika från målen enligt lärokursen. I specialundervisningen ska man efter behov samarbeta med studerandevården och med den studerandes vård- och rehabiliteringsnätverk. För att tillgodose behoven av stöd hos studerande med funktionsnedsättning ska man vid behov samarbeta med välfärdsområdet. Avvikande studiearrangemang beskrivs i underkapitel 4.2.3.

Utbildningsanordnaren fattar ett förvaltningsbeslut om specialundervisning som ges den studerande. Förvaltningsbeslutet ska fattas när behovet av specialundervisning framgår eller utgående från en begäran eller viljeyttring om behovet av stöd från den studerande eller i minderåriga studerandes fall den studerandes vårdnadshavare eller lagliga företrädare. Beslutet kan vara positivt eller negativt, beroende på hur utbildningsanordnaren bedömer att kriterierna för specialundervisning uppfylls. Den studerande eller den minderåriga studerandes vårdnadshavare eller lagliga företrädare ska höras före förvaltningsbeslutet om specialundervisning fattas. Vid beslutsfattandet ska man följa de allmänna bestämmelserna om beslutsfattande, närmast förvaltningslagen (434/2003) och i kommunerna även kommunallagen (365/1995).

Stödåtgärdernas inverkan ska bedömas under gymnasiestudierna och vid behov ska stödet ökas eller minskas. Det är även möjligt att avstå från specialundervisningen och dra in stödet, om den studerande inte längre behöver stöd. I det här fallet ska man fatta ett förvaltningsbeslut om indragningen av stödet.

Lokal precisering

Gymnasieutbildningen i Vanda

Om undervisningspersonalen anser att det stöd för lärandet som erbjuds den studerande är otillräckligt i förhållande till den studerandes stödbehov diskuterar specialläraren med den studerande och den minderårigas vårdnadshavare. Tillräckligheten av det stöd för lärandet som ges i gymnasiet kan bedömas när den studerande har erbjudits stöd för lärandet i enlighet med punkt 4.2.1 och den studerande har utnyttjat det stöd han fått. I vissa fall kan behovet av specialundervisning utredas genast i början av gymnasiestudierna på basis av dokument som erhållits från den grundläggande utbildningen.

En studerande eller vårdnadshavare kan också be om specialundervisning, varvid specialläraren bedömer behovet av specialundervisning tillsammans med dem. I båda fallen inleds en beslutsprocess efter samtalet, om den studerande och/eller vårdnadshavaren fortfarande begär det eller om specialläraren och rektorn anser att det är nödvändigt. Diskussionen kan också leda till en gemensam slutsats om att det inte finns behov av specialundervisning.

När en beslutsprocess om specialundervisning har inletts bereder specialläraren ärendet och utnyttjar vid behov andra sakkunnigas utlåtanden och motiveringar, till exempel studiehandledaren, grupphandledaren, ämnesläraren eller studerandevården. Därefter ordnas ett hörande av den minderåriga studerandes vårdnadshavare och den studerande till exempel på ett expertgruppsmöte eller på annat sätt genom att träffa den studerande och vårdnadshavaren.

Direktören för svenskspråkig service fattar beslut om specialundervisning utifrån speciallärarens förberedelse och den sakkunniges beredning. Beslutet kan också fattas för viss tid, varvid behovet av specialundervisning ska bedömas på nytt efter att tidsfristen har gått ut. Vid behov kan man också under gymnasiestudierna besluta om att avstå från specialundervisningen.

Specialundervisningen är det regelbundna stödet och handledningen i strategierna, som genomförs under regelbundna möten med specialläraren. Formerna för specialundervisning fastställs lokalt för varje läroanstalt. Specialläraren följer upp effekten av den specialundervisning som hen ger utifrån den studerandes prestationer. Uppföljningen och bedömningen ska inriktas på de saker som har antecknats i den studerandes beslut om specialundervisning.

Specialläraren diskuterar med den studerande om möjligheten att skriva in specialundervisningen i den studerandes individuella studieplan. Med den studerandes tillåtelse antecknas specialundervisningen på stödblanketten. Förutom specialundervisning kan även stöd för lärandet genomföras, vilket också antecknas på stödblanketten. I dessa fall antecknar specialläraren specialundervisningen som genomförs och ämnesläraren antecknar de stödåtgärder för lärandet som genomförs. Ämnesläraren, specialläraren och den studerande följer upp hur stödet som helhet och specialundervisningen fungerar och bedömer regelbundet behovet av stöd.

4.2.3 Avvikande studiearrangemang och assistenttjänster

Grundernas text

Avvikande studiearrangemang i enlighet med 29 § i gymnasielagen kan också omfatta studerande som behöver stöd för lärande eller specialundervisning. Avvikande studiearrangemang innebär inte att man avviker från målen för gymnasieutbildningens lärokurs, utan att den studerandes studier för att uppnå målen för lärokursen delvis kan ordnas på annat sätt än vad som föreskrivs i gymnasielagen och statsrådets förordning om gymnasieutbildning samt i den lokala läroplanen. Studierna kan ordnas på ett avvikande sätt efter ansökan av den studerande eller med den studerandes samtycke. Avvikande arrangemang ska tillämpas endast till den del som det är nödvändigt. De avvikande arrangemangen ska antecknas i den studerandes individuella studieplan.

Den studerandes arbete, lärande och kompetensutveckling ska bedömas på ett mångsidigt sätt. Möjligheten för en studerande som behöver stöd att visa sitt kunnande på olika sätt ska tryggas, till exempel i situationer där den studerande har svårigheter med att producera text. Olika sätt och tillfällen att visa kunnandet ska planeras utifrån den studerandes behov. Individuella arrangemang för visandet av kunnandet kan till exempel vara att den studerande får förlängd tid, att den studerande kan få sitta i ett avskilt rum, att man använder en större textfont eller att den studerande har möjlighet att använda en egen skärm. Man kan även använda sig av andra ändamålsenliga specialarrangemang utgående från den studerandes behov. För eventuella specialarrangemang i studentexamensproven ska den studerande handledas att skaffa nödvändiga utlåtanden och ansöka om specialarrangemang hos studentexamensnämnden.

Den studerande ska vid behov handledas att ansöka om assistenttjänster, särskilda hjälpmedel och andra tjänster i enlighet med lagen om funktionshinderservice och den övriga lagstiftningen. För att stödja den studerandes ork och välbefinnande kan man samarbeta med personalen inom studerandevårdstjänsterna eller vid behov med andra aktörer. Utöver specialundervisning och annat stöd för lärande har den studerande även rätt att få individuell studerandevård i enlighet med 15 och 16 § i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013).

Lokal precisering

Gymnasieutbildningen i Vanda

Specialläraren och den studerande antecknar på stödblanketten individuella arrangemang i undervisningen, till exempel behov av extra tid eller ett separat utrymme för tentamina. När det gäller assistenttjänster ska den studerande kontakta rådgivningen för personer med funktionsnedsättning eller andra tjänster i det egna välfärdsområdet.